

Кожному юристу — персональне AI-робоче місце

Програмна стаття про національну екосистему Legal Copilot для України

1. Проблема

Юридична система України працює під навантаженням, якого не витримала б жодна система у спокійні часи.

За даними Вищої ради правосуддя станом на кінець 2025 року, за штатної чисельності 6 600 суддів фактично працюють близько 4 350 — понад 2 250 посад вакантні (sud.ua, 2025). Навантаження на суди зростає в усіх юрисдикціях — щонайменше на 8% на рік, а за оцінками самих суддів воно у 5–10 разів перевищує середні європейські показники (sud.ua, 2026; zmina.info). Державні юридичні служби, органи місцевого самоврядування, міністерства та правоохоронні органи перебувають у тому самому становищі: людей менше, ніж завдань, а ціна помилки зростає.

Водночас Україна увійшла в найінтенсивніший нормотворчий період своєї історії. Скринінг законодавства на відповідність праву ЄС завершено у вересні 2025 року; 15 червня 2026 року офіційно відкрито перший переговорний кластер «Fundamentals» ([Пада ЄС](#)). Попереду — гармонізація десятків тисяч сторінок *acquis communautaire*, реформа юстиції в межах

Ukraine Facility обсягом €50 млрд ([Рада ЄС](#)) та повоєнне відновлення інституцій.

Підсумок простий: обсяг кваліфікованої юридичної роботи, яку країні потрібно виконати найближчими роками, кратно перевищує фізичні можливості наявних фахівців. Найняти юристів, яких бракує, неможливо — їх немає. Залишається один шлях: радикально підняти продуктивність і якість роботи кожного, хто вже працює.

2. Чому колишній підхід більше не працює

Стандартна відповідь держави на таку проблему відома: оголосити велику цифрову реформу, зібрати вимоги, провести тендер, замовити єдину централізовану систему.

Цей шлях передбачувано призводить до одного й того самого результату:

- ♦ збирання вимог усереднює запити тисяч різних фахівців до «середньої температури по палаті»;
- ♦ погодження та закупівельні процедури тривають роками;
- ♦ розробка важкої системи коштує десятки мільйонів;
- ♦ на момент впровадження система вже відстає від технологій на два-три покоління;
- ♦ будь-яка зміна проходить через підрядника та новий бюджетний цикл;
- ♦ фахівець отримує інструмент, спроектований «для всіх» — тобто ні для кого конкретно.

Це не українська особливість, а загальносвітова закономірність. ОЕСР, проаналізувавши 200 кейсів застосування ШІ в державних функціях, констатує: більшість ініціатив застрягає на стадії пілотів і не доходить до масштабного ефекту ([OECD, Governing with Artificial Intelligence, 2025](#)).

Проблема не в моделях — проблема в організаційній моделі впровадження.

У сфері, де технології оновлюються кожні пів року, проектування «єдиного ідеального продукту на десятиліття» — це проектування гарантованого застарівання.

3. Що змінилося в технологіях

За останні три роки відбулися три зсуви, які разом відкривають вікно можливостей.

Перший зсув: мовні моделі навчилися якісно працювати з правовим текстом. Ще 2023 року GPT-4 склав американський адвокатський іспит на рівні ~90-го перцентилля ([Katz et al., 2024](#)). До 2025–2026 років незалежні сліпі оцінювання показали, що спеціалізовані юридичні AI-інструменти виконують дослідницькі завдання на рівні 74–78% проти 69% в адвокатського бейзлайна ([Vals Legal AI Report, жовтень 2025](#)). Актуальні флагманські моделі — GPT-5.5 ([OpenAI, квітень 2026](#)), Claude Opus 4.7 ([Anthropic, квітень 2026](#)), Gemini 3 ([Google, 2025](#)) — на добре специфікованих професійних завданнях досягають рівня галузевих експертів ([GDPval, OpenAI](#)).

Другий зсув: з'явилися агентні робочі середовища. OpenAI Codex ([документація](#)), Claude Code ([документація](#)), відкриті Gemini CLI ([GitHub](#)) та opencode ([opencode.ai](#)) — це вже не чати, а середовища, в яких модель читає теки проєкту, виконує багатокрокові процеси, використовує інструменти, веде пам'ять, дотримується проєктних інструкцій і спеціалізованих ролей. Формат проєктних інструкцій AGENTS.md став міжвендорним стандартом: його використовують понад 60 тисяч відкритих проєктів, а специфікацію передано Linux Foundation ([agents.md](#)). Model Context Protocol стандартизував підключення моделей до зовнішніх даних

та інструментів ([специфікація MCP](#)). Це готова, промислово експлуатована інфраструктура: її не потрібно розробляти — її потрібно налаштувати під юридичну роботу.

Третій зсув: дані та інструменти стало можливо безпечно поєднувати на рівні конкретного робочого місця. Не потрібно будувати мегасистему, щоб дати юристові модель, підключену до актуального законодавства, матеріалів справи та перевірних скриптів. Достатньо правильно організованої локальної конфігурації.

Україна підійшла до цього вікна можливостей краще за більшість країн. Дія перевищила 20 млн користувачів, країна посідає 5-те місце у світі за індексом онлайн-послуг ООН ([UN E-Government Survey 2024](#)). У вересні 2025 року запущено Дія.AI — перший у світі національний AI-агент, який не консулює, а фактично надає державні послуги ([Мінцифра](#); [Європейська комісія](#)). Єдиний державний реєстр судових рішень містить понад 120 млн рішень у відкритому доступі ([reyestr.court.gov.ua](#)), Верховна Рада надає машинозчитуваний API законодавства ([data.rada.gov.ua](#)).

Технологічні передумови створено. Бар'єр — не в моделях.

4. Як розуміти мовну модель

Для юриста, судді чи керівника установи мовну модель корисно уявляти як **інтелектуальний двигун роботи з текстом і міркуваннями**. Цей двигун уміє:

аналізувати тексти, виявляти логічні зв'язки, зіставляти факти й норми, формулювати правові аргументи, знаходити суперечності, готувати проєкти документів, розглядати альтернативні правові позиції, моделювати наслідки рішень та узагальнювати великі масиви інформації.

Ця здатність виникла з навчання на величезних масивах текстів — включно із законодавством, судовими рішеннями, науковими публікаціями та професійною літературою. Тому сучасні моделі за замовчуванням мають певну «юридичну інтуїцію»: розуміють структуру правової аргументації, мову нормативних актів, типові юридичні конструкції.

Але тут необхідна точність формулювань. Модель не «знає право» і не замінює юриста.

Мовна модель має сильний універсальний механізм роботи з мовою та міркуваннями, але потребує актуальних, перевірених і правильно організованих даних.

Двигун без пального, приладів і водія — це не транспорт. Модель без даних, інструкцій і кваліфікованого користувача — це не юридичний інструмент.

5. Чому звичайний ChatGPT — ще не Legal Copilot

Доступ до сильної моделі сам собою не створює юридичного помічника. Причини фундаментальні:

1. **Неактуальність знань.** Модель навчалася на зрізі даних, який застарів у момент публікації. Українське законодавство в період євроінтеграції змінюється щотижня.
2. **Змішування редакцій і джерел.** До навчальної вибірки потрапили різні версії тих самих актів — модель може непомітно «склеїти» стару й нову редакції.
3. **Відсутність надійної часової прив'язки.** Модель може не встановити, яка норма діяла на дату події — а для юриста це часто вирішує результат справи.

4. **Відсутність матеріалів конкретної справи.** Модель не знає фактичних обставин і доказів, доки не отримає до них контрольований доступ.
5. **Імовірісна природа відповіді.** Модель формує найбільш правдоподібний текст, а не видобуває гарантовану істину з офіційного реєстру.
6. **Відсутність вбудованої відповідальності.** Модель сама не визначає, коли потрібна обов'язкова перевірка людиною.

Це не теоретичні ризики. Публічні LLM галюцинують на юридичних питаннях у 58–82% випадків ([Dahl et al., Journal of Legal Analysis, 2024](#)). Навіть комерційні юридичні RAG-інструменти, які рекламують як «вільні від галюцинацій», видають недостовірні відповіді у 17–33% запитів ([Stanford RegLab, Hallucination-Free?, 2024](#)). База даних судових кейсів про вигаданий AI-контент налічує **1 733 справи у 40 юрисдикціях** станом на 9 липня 2026 року — проти ~370 у жовтні 2025-го ([AI Hallucination Cases Database](#)). Лише за перший квартал 2026 року американські суди наклали понад \$145 тис. санкцій за вигадані цитати ([NPR, квітень 2026](#)).

Верховний Суд уже сформував першу практику: постановою від 08.07.2025 КГС ВС вказав, що посилання на відповіді ШІ не можуть використовуватися для спростування висновків суду ([sud.ua](#)).

Висновок: повноцінний Legal Copilot — це не модель. Це модель **плюс** дані, інструкції, інструменти, механізми перевірки та правила взаємодії з користувачем.

6. Формула повноцінного копілота

***Сильна мовна модель*

- ♦ *актуальні правові дані*
- ♦ *матеріали конкретного завдання*

- ♦ професійні інструкції
- ♦ інструменти перевірки
- ♦ кваліфікований користувач = персональний юридичний копілот.**

Кожен доданок обов'язковий. Приберіть актуальні дані — отримаєте впевнені відповіді за скасованими нормами. Приберіть матеріали завдання — отримаєте абстрактні міркування. Приберіть інструкції — отримаєте стилістику соцмереж замість процесуальної дисципліни. Приберіть перевірку — отримаєте 1 733-й кейс у базі галюцинацій. Приберіть кваліфікованого користувача — отримаєте все перелічене одразу.

Основний ефект виникає із синергії універсального інтелектуального двигуна та актуальних, структурованих, правильно переданих даних.

7. Архітектура шарів даних

Дані, з якими працює юридичний копілот, природно розкладаються на п'ять шарів із різними режимами доступу.

Публічний нормативний шар. Конституція, кодекси, закони, підзаконні акти, міжнародні договори, судова практика, офіційні роз'яснення, класифікатори, відкриті реєстри. Завдання держави — віддавати цей шар не лише як вебсторінки та PDF, а як машинозчитувані дані: стабільний ідентифікатор, дата ухвалення, період дії, історія редакцій, структурна розмітка, метадані для цитування. Міжнародні стандарти для цього існують: Akoma Ntoso / LegalDocML ([OASIS](#)), European Legislation Identifier ([ELI](#)). Велика Британія публікує весь статутний корпус через відкритий API ([legislation.gov.uk](#)), США — Кодекс у форматі USLM XML ([uscode.house.gov](#)), Німеччина оцифрувала весь законодавчий цикл у LegalDocML.de ([E-Gesetzgebung](#)). Для країни-кандидата в ЄС перехід на ELI-сумісну розмітку — не факультатив, а частина інтеграційного порядку денного.

Інституційний шар. Внутрішні регламенти, методики, шаблони, політики, накопичена практика установи, типові правові позиції. Це інституційна пам'ять організації — сьогодні вона живе в головах працівників, які звільняються, та в неозорих мережевих теках.

Конфіденційний шар. Матеріали конкретної справи, персональні дані, докази, адвокатська таємниця, службова інформація. Тут архітектура зобов'язана забезпечувати розмежування доступу, журналювання кожного звернення та можливість локальної або ізольованої обробки. Орієнтир — реформа українського законодавства про персональні дані під стандарти GDPR (законопроект [№ 8153](#)).

Персональний шар. Індивідуальна робоча пам'ять фахівця: шаблони, способи аналізу, власні інструкції, нотатки, історія покращень.

Командний шар артефактів. Структуровані результати роботи, якими обмінюються учасники робочої групи. Цей шар — центральний для всієї концепції, і про нього — окремо.

8. Персональне агентне робоче місце

Атомарна одиниця пропонованої інфраструктури — не застосунок і не портал, а **персональне агентне робоче місце** юриста.

Технічно це налаштоване агентне середовище (OpenAI Codex, Claude Code, відкриті аналоги або локальна державна збірка), яке вміє:

- ♦ читати документи й теки конкретної справи;
- ♦ звертатися до дозволених правових джерел — реєстрів, API законодавства, судової практики;
- ♦ виконувати пошук і зіставлення;
- ♦ готувати проекти юридичних документів;

- ♦ перевіряти посилання та цитати за першоджерелами;
- ♦ вести робочу пам'ять фахівця;
- ♦ використовувати спеціалізовані ролі та навички;
- ♦ зберігати історію змін;
- ♦ формувати командні пакети артефактів і приймати чужі;
- ♦ працювати з локальними та віддаленими джерелами даних.

Центральна практична теза концепції: робоче місце не потрібно розробляти. Його програмна основа вже існує як готова, промислово експлуатована інфраструктура — агентні середовища OpenAI Codex, Anthropic Claude Code та їхні відкриті аналоги. «Створення» робочого місця юриста — не софтверний проєкт, а комплект текстових файлів поверх цієї інфраструктури: інструкції, ролі, навички, шаблони, правила перевірки. Тому впровадження може починатися сьогодні — без тендера, без підрядника, без розробки кастомного продукту.

Ключова властивість — **налаштування без програмування**. Сучасні агентні середовища конфігуруються текстовими файлами: проєктні інструкції (AGENTS.md), ролі, навички, шаблони процесів, правила цитування, процедури верифікації. Це означає:

Професійні юристи мають не програмувати модель, а формалізувати власну практику у зрозумілих інструкціях, прикладах, шаблонах і контрольних правилах.

Юридична експертиза перетворюється на відтворюваний цифровий актив. Інструкція «як ми перевіряємо договір оренди комунального майна», написана найкращим юристом управління, стає файлом, який працює в робочому місці кожного співробітника — і переживає кадрові ротації.

Друга ключова властивість — **провайдеро-незалежність**. Робоче місце будується на відкритих форматах (Markdown, JSON, YAML) і стандартних протоколах (MCP, AGENTS.md). Зміна моделі чи вендора — це заміна двигуна, а не перебудова всієї системи. Для держави це стратегічна відповідь на ризик залежності від іноземних постачальників.

9. Від документів до артефактів

Тут починається найважливіша частина концепції — перехід від індивідуальної ефективності до командної.

У традиційній командній роботі об'єкт обміну — фінальний документ: довідка, висновок, меморандум, проєкт рішення. Документ показує результат, але приховує процес. Отримувач не може швидко встановити: які джерела використовувалися; які запити виконувалися; які документи були відкинуті; які редакції законодавства аналізувалися; які альтернативні гіпотези розглядалися; які перевірки були виконані; чому зроблено саме такий висновок.

Перевірка зводиться до читання тексту та повторного виконання значної частини роботи. Готовий документ — це висновок, з якого стерли доведення.

З приходом ШІ ця асиметрія стала небезпечною: **виробництво тексту прискорилося на порядок, а перевірюваність залишилася ручною.**

Команда, в якій кожен прискорився індивідуально, але обмінюється по-старому, не стала швидшою — вона стала ризикованішою.

Пропонований перехід: фінальний документ перестає бути єдиним об'єктом обміну і стає одним з **артефактів** робочого пакета.

Документ — це інтерфейс. Робочий пакет — це юридичний об'єкт.

Робочий пакет (у термінології VeriLex — Legal Work Package, LWP) включає: фінальний текст; реєстр джерел зі стабільними посиланнями; витягнуті фрагменти першоджерел; матрицю фактів зі статусами (стверджується / встановлено / оспорується / виведено); матрицю застосовних норм; дерево юридичних питань; виявлені суперечності та альтернативні гіпотези; журнал ключових рішень; протоколи верифікації; зауваження людини; оцінку впевненості; перелік відкритих питань; історію змін; машинозчитувані метадані.

Усе це — відкриті, переносні формати: Markdown, JSON/JSONL, YAML, CSV, Mermaid-графи, Git-версіонування. Жодних пропрієтарних контейнерів.

Команда отримує не лише відповідь, а й **відтворюваний контекст**, з якого цю відповідь було сформовано.

10. Ланцюжок походження та перевірка процесу

Кожен суттєвий висновок у робочому пакеті має перевірюваний ланцюжок походження:

Джерело → витяг факту → інтерпретація → зіставлення → проміжний висновок → підсумкове твердження.

Важливе застереження: не йдеться про розкриття прихованих внутрішніх міркувань моделі — вони юридично марні. Йдеться про фіксацію **перевірюваних робочих слідів**: джерел, фактів, проміжних тез, правил зіставлення та виконаних перевірок. Це та сама логіка, що й у стандартах походження даних W3C PROV ([PROV-O](#)) та в культурі відтворюваних досліджень ([ACM Artifact Review](#)), перенесена на юридичну роботу.

Агентна система отримувача може перевірити пакет автоматично: повноту джерел; актуальність редакцій; коректність дат; відповідність цитат

першоджерелам; логічну зв'язність аргументації; пропущені контраргументи; зміни між версіями; дотримання внутрішнього стандарту дослідження.

Команда переходить від питання «чи правильно написано цей текст?» до питання «як було зібрано, перевірено та проаналізовано інформацію, на якій він ґрунтується?».

Два принципи утримують систему від виродження в бюрократію:

Немає джерела — немає сильного висновку. Агент пропонує — людина вирішує. Завжди.

І принцип достатньої прозорості: три рівні деталізації артефактів. **Базовий** — для повсякденної роботи (текст, джерела, ключові факти, короткий журнал перевірок, відкриті питання). **Розширений** — для складних досліджень (плюс структура аргументації, версії законодавства, альтернативні позиції, граф зв'язків). **Аудиторський** — для рішень з високою ціною помилки (плюс повна історія змін, ідентифікатори моделей, контрольні хеші, ролі учасників, підтвердження людиною). Мета — не максимум логів, а достатня відтворюваність результату.

11. Командна пам'ять і повторне використання

Структуровані артефакти розв'язують ще одну хронічну проблему — втрату інституційної пам'яті.

Коли схоже завдання виникає повторно, агентна система може: знайти раніше виконане дослідження; визначити, які його частини ще актуальні; перевірити зміни законодавства з моменту минулого аналізу; повторно використати підтверджені джерела; виявити розбіжності; побудувати оновлену версію і вказати, що саме змінилося.

Кожен завершений проєкт стає не архівним документом, а інтелектуальним активом багаторазового використання. Для українських органів влади, де ротація кадрів висока, а навантаження на тих, хто залишився, зростає, це не «оптимізація» — це умова виживання якості.

Керівник при цьому отримує новий клас управлінської інформації: короткий висновок плюс карту його підстав, перелік ризиків, альтернативні сценарії, ступінь впевненості, список непідтверджених припущень і питання, що потребують людського рішення. Факти, інтерпретації, припущення та рекомендації перестають склеюватися в нероздільний текст.

12. Відкритий репозиторій базових робочих місць

Щоб система запустилася, поріг входу має бути мінімальним. Інструмент — публічний репозиторій стартових конфігурацій Legal Copilot: базові файли інструкцій, типові ролі, готові навички, шаблони документів, чек-листи перевірки, правила цитування, інструкції підключення джерел, стандарт командних артефактів, навчальні проєкти, тестові кейси, рекомендації з безпеки.

Стартовий набір — 5–10 конфігурацій: помічник юриста органу державної влади; помічник судді; помічник адвоката; помічник законодавця; помічник з договорів; помічник з адміністративного права; помічник із судової практики; помічник з правової експертизи нормативних актів; помічник муніципального юриста; освітнє робоче місце студента-юриста.

Сценарій користувача: завантажити відповідну конфігурацію, встановити локально, підключити своє агентне середовище — і отримати перше працездатне робоче місце за годину, а не за рік.

Зверніть увагу: у репозиторії немає жодного рядка замовного коду. Це повний «дистрибутив» національної системи, що складається з інструкцій,

ролей, навичок, стандартів і навчальних курсів поверх уже наявних агентних середовищ. Саме тому між рішенням про запуск і першим працюючим робочим місцем стоїть публікація файлів, а не цикл розробки.

Далі починається головне: **саморозвиток**. Зі зростанням кваліфікації користувач покращує інструкції, шаблони, навички та контрольні процедури під себе. Робоче місце стає відображенням професійного досвіду конкретного фахівця. Найкращі рішення повертаються до репозиторію — і тисячі користувачів незалежно розвивають спільну екосистему. Так виникає ефект розподіленого розвитку, недосяжний для жодного централізованого підрядника.

13. Освіта та менторство

Технологія впроваджується зі швидкістю навчання людей, а не зі швидкістю встановлення софту.

Університети та професійні школи — юридичні факультети, Національна школа суддів, центри підвищення кваліфікації держслужбовців, адвокатські школи — отримують у цій моделі активну роль: розробка юридичних навичок для агентів; тестування якості моделей на українських правових задачах; підготовка навчальних кейсів; дослідження помилок та обмежень; навчання студентів; формування стандартів юридичної AI-грамотності. Уміння організувати роботу юридичного агента і передати колегам перевірений артефакт має стати базовою професійною компетенцією — як сьогодні вміння працювати з реєстрами.

Ментори — другий контур. Ментор — не програміст і не сисадмін. Його завдання — не налаштувати систему замість користувача, а навчити користувача розвивати своє робоче місце самостійно: сформулювати задачі, описати процеси, створити інструкції, визначити джерела, впровадити перевірку результатів, налагодити формування та приймання

командних артефактів — і поступово передати повний контроль. Моделі комерціалізації менторства (погодинна робота, сертифіковані програми, супровід установ, підписка на експертну підтримку) роблять цю роль стійкою професією, а не волонтерством.

Перші офіційні кроки вже зроблено: у липні 2025 року Мінцифра спільно з Мін'юстом, ДСА та Асоціацією правників України випустила рекомендації щодо безпечної роботи юристів зі ШІ (thedigital.gov.ua).

14. Національна модель для України

Чому саме Україна може реалізувати цю модель першою?

Доведена здатність до цифрових проривів. Країна, що запустила Дія.AI — перший у світі національний AI-агент держпослуг ([Кабмін України](#)) — вміє перетворювати концепції на працюючі сервіси швидше за більшість держав ЄС.

Інституційна рамка вже існує. Стратегія WINWIN до 2030 року ([Мінцифра](#)), Біла книга регулювання ШІ з орієнтацією на EU AI Act ([Мінцифра, 2024](#)), проєкт Стратегії розвитку ШІ до 2030 року з метою увійти до топ-3 країн за інтеграцією ШІ в держсектор ([Digital State](#)).

Відкриті правові дані. Понад 120 млн судових рішень у відкритому реєстрі, машинозчитувані датасети зі щоденним оновленням (data.gov.ua), REST API парламенту (data.rada.gov.ua), 40+ тисяч датасетів на національному порталі. Небагато країн ЄС можуть показати порівнянний відкритий правовий корпус.

Зріла LegalTech-спільнота. Opendatabot, YouControl, LIGA ZAKON, ZakonOnline, Vkursi, Clarity Project — ринок, який уже десять років будує продукти поверх відкритих державних даних ([Mezha.Media](#)).

Євроінтеграційне вікно. Гармонізація з *acquis* — величезний обсяг юридичної роботи, але водночас і джерело фінансування (Ukraine Facility: понад €29,5 млрд уже виплачено під виконання реформ), і готова система стандартів: ELI для ідентифікації законодавства, вимоги EU AI Act до high-risk систем у правосудді (набувають чинності 2 грудня 2027 року після перенесення в межах Digital Omnibus — [Covington, 2026](#)), принципи CEPEJ ([Рада Європи](#)) та настанови ЮНЕСКО щодо ШІ в судах ([UNESCO, грудень 2025](#)).

Роль держави в пропонованій моделі — свідомо обмежена. Держава не проєктує «єдиний ідеальний Legal AI-продукт». Вона централізовано вирішує лише те, чого не може вирішити ніхто інший: машинозчитуване право; стандарти даних та артефактів; безпека та сертифікація; базові конфігурації; навчання; пілоти; сумісність. Усе інше — множина якісних рішень — швидше виросте в розподіленій екосистемі фахівців, університетів і ринку.

15. Пілотні проєкти

Запуск — не багаторічна реформа, а керована ланцюгова реакція. Жоден з одинадцяти пілотів не потребує розробки замовного ПЗ: агентні середовища готові й доступні (комерційно або як open source), дані відкриті, конфігурації — це файли. Технічний старт можливий одразу після підписання угод з установами. Одинадцять кандидатів на національні пілоти:

1. **Робоче місце юриста органу місцевого самоврядування** — типові запити громад, договори, комунальне майно.
2. **Помічник з аналізу проєктів нормативних актів** — експертиза законопроєктів, виявлення колізій, зіставлення з *acquis*.

3. **Помічник судді зі структурування матеріалів справи** — хронології, карти доказів, матриці фактів.
4. **Помічник держслужбовця з підготовки правових відповідей** — звернення громадян, запити, роз'яснення.
5. **Університетське робоче місце студента та викладача** — навчальні кейси на реальних відкритих даних.
6. **Помічник з гармонізації законодавства з правом ЄС** — зіставлення українських норм з директивами, відстеження прогресу.
7. **Робоче місце для аналізу судової практики** — 120 млн рішень ЄДРСР як корпус для верифікованого аналізу.
8. **Помічник державних юридичних служб** — претензійно-позовна робота, представництво.
9. **Інструмент перевірки договорів і регламентів** — типові ризики, відповідність законодавству.
10. **Система навчання та сертифікації Legal AI-менторів** — кадровий контур усієї екосистеми.
11. **Пілот робочої групи, що повністю перейшла на обмін структурованими артефактами** — ключовий пілот, який доводить командний ефект.

Детальні паспорти пілотів (цільовий користувач, проблема, дані, конфігурація, формат артефактів, ризики, критерії успіху, строки) — у [плані пілотного запуску](#).

Орієнтовна траєкторія першого року (робоча гіпотеза, що потребує уточнення): **0–3 місяці** — відкритий репозиторій, 5–10 конфігурацій, мінімальний стандарт артефактів, навчальні матеріали, вибір пілотних установ. **3–6 місяців** — запуск робочих місць, пілот командного обміну артефактами, навчання менторів, збирання зворотного зв'язку. **6–12**

місяців — масштабування, нові спеціалізації, стандарти сумісності, національна мережа практик.

16. Ризики та обмеження

Концепція неспроможна без чесної розмови про ризики. Шістнадцять основних — з механізмами зниження.

Галюцинації та помилки. Мітигація: обов'язкова прив'язка висновків до джерел (немає джерела — немає сильного висновку), автоматична перевірка цитат за першоджерелами, людське підтвердження юридично значущих рішень.

Застарівання джерел. Мітигація: машинозчитувані дані з датами дії редакцій, автоматична перевірка актуальності при кожному використанні.

Витоки конфіденційної інформації. Мітигація: шарова архітектура доступу, локальна обробка конфіденційного шару, видалення чутливих даних (redaction) перед зверненням до зовнішніх моделей, журналювання.

Залежність від іноземних постачальників. Мітигація: провайдеро-незалежна архітектура, відкриті формати, можливість зміни моделей, розвиток локальних і відкритих моделей.

Непрозорість моделей. Мітигація: прозорість забезпечується на рівні процесу (артефакти, ланцюжок походження), а не внутрішньої будови моделі.

Автоматизація упередженості. Мітигація: тестування на українських правових задачах, пакети критики з обов'язковими контраргументами, різноманіття моделей.

Недостатня кваліфікація користувачів. Мітигація: інститут менторства, освітні програми, сертифікація, базові конфігурації із захисними правилами.

Відсутність єдиних стандартів і фрагментація. Мітигація: відкритий стандарт артефактів від самого початку, валідатори сумісності, координаційний центр.

Надмірна довіра до відповідей. Мітигація: обов'язкові оцінки впевненості та списки відкритих питань у кожному пакеті, культура «агент пропонує — людина вирішує».

Проблеми відповідальності. Мітигація: юридично значущі дії технічно доступні лише людині; кожне рішення має фахівця, який його підтвердив.

Опір установ. Мітигація: добровільні пілоти з вимірним ефектом, а не примусове впровадження згори.

Надмірне журналювання та хибне відчуття контролю. Мітигація: три рівні деталізації артефактів; метрика корисності логів — участь у реальних перевірках і рішеннях.

Потрапляння конфіденційних даних до артефактів. Мітигація: автоматична перевірка пакетів перед передаванням, правила знеособлення, розмежування шарів.

Повний реєстр ризиків з контраргументами скептиків — в [окремій публікації](#).

17. План перших кроків

Для запуску ланцюгової реакції не потрібні ні мільярди, ні розробка програмного продукту: технологічну базу вже створила світова індустрія, і

її експлуатують мільйони користувачів. Потрібні:

1. кілька якісних базових робочих місць (конфігурації, а не розробка з нуля);
2. відкритий репозиторій зі зрозумілою документацією;
3. доступ до машинозчитуваних правових даних (значна частина вже відкрита);
4. мінімальний стандарт командних артефактів;
5. короткі практичні курси та демонстраційні кейси;
6. мережа менторів першої хвилі;
7. стандарти безпеки для роботи з конфіденційними шарами;
8. майданчик обміну навичками;
9. програма пілотного впровадження у 3–5 установах;
10. вимірювання ефекту: швидкість, якість, перевірюваність — до і після.

Кожен пункт реалізований силами невеликої команди за підтримки одного-двох інституційних партнерів і програм міжнародної технічної допомоги (EU Project Pravo-Justice, EU4DigitalUA та аналогічних).

18. Висновок

Сім відповідей, які дає ця концепція:

Чому зараз? Моделі досягли професійного рівня на юридичних задачах, агентні середовища стали стандартом, українські правові дані вже відкриті — вікно можливостей відкрилося у 2024–2026 роках. Інфраструктура робочих місць не «з'явиться в майбутньому» — вона вже готова до використання.

Чому однієї моделі недостатньо? Модель — двигун, а не транспорт. Без актуальних даних, інструкцій і перевірки вона виробляє правдоподібний, а не перевірений текст — 1 733 судові кейси про галюцинації тому підтвердження.

Як поєднати моделі, дані та досвід? Через персональне агентне робоче місце: формула «модель + дані + матеріали завдання + інструкції + перевірка + користувач».

Чому не єдиний державний SaaS? Централізована розробка усереднює, застаріває і створює залежність. Держава має будувати не продукт, а умови: дані, стандарти, безпеку, навчання.

Як перейти від особистої ефективності до командної? Змінити одиницю обміну: не фінальний документ, а структурований робочий пакет з перевірюваним ланцюжком походження кожного висновку.

Чому артефакти кращі за документи? Тому що документ показує лише результат, а пакет — результат разом з підставами, перевітками та відкритими питаннями. Перевірка з повторення роботи перетворюється на аудит процесу.

Що Україна може зробити за рік? Репозиторій, стандарт артефактів, 5–10 конфігурацій, мережа менторів, 3–5 пілотів з виміряним ефектом — і перша у світі національна модель розподіленої юридичної AI-інфраструктури.

Не треба починати з національної мегасистеми. Треба почати з десяти якісних робочих місць, відкритих даних, спільного стандарту артефактів і спільноти професіоналів.

І починати можна сьогодні. Уся програмна інфраструктура вже існує — залишається викласти у відкритий репозиторій те, що перетворює її на юридичні робочі місця: інструкції, навички, ролі та навчальні курси.

Далі спрацює те, що в Україні завжди працює краще за директиви, — розподілена енергія людей, яким дали хороший інструмент.

Автор концепції та тексту: **Сергій Авдєйчик** — автор проєкту VeriLex (*verifiable AI workflows for legal teams*), дослідник агентних робочих процесів у юридичній практиці.

Доказова база: [підтверджені тези та повна таблиця джерел](#). Карта аргументації входить до робочих матеріалів проєкту.